

ZORUNLU GÖÇ VE SİYASAL İLETİŞİM

Nermin AYDEMİR¹

Giriş

Siyasal iletişim, son yıllarda zorunlu göç ve mültecilik konularında en çok gündeme gelen konu başlıklarından biridir. Esasen bu ilginin oldukça anlaşılır sebepleri vardır. Hayatın pek çok alanında olduğu gibi sığınma göçüne dair gerçeklikler de, iletişim dâhilinde inşa edilmektedir. (Sosyal) medya, birçok durumda bireylerin bilgilerini ve tutumlarını şekillendiren temel unsurdur (Diğerlerinin yanı sıra bakınız: Abdelhady, 2020, s. 123; Van Dijk, 1985). Üstelik günlük hayata dair konularda medya aracılığı ile yeteri kadar bilgi aldığını düşünen kişiler, daha fazla bilgi arama ihtiyacı içinde olmamaktadırlar. Toplumun birçok kesimi, zihinlerini medya aracılığı ile yerleşmiş fikirlerden farklı görüşlere kapatmaktadır (Graber, 2003). Davranışçı ekolden yola çıkılarak ortaya konan pek çok ampirik çalışma, medyanın kamuoyu üzerinde yarattığı etkiyi gözler önüne sermektedir (Aydemir & Vliegenthart, 2018; Baker Gabriellato, Khosravini, Krzyzanowski, Mcenery & Wodak, 2010; Coole, 2002; Klocker & Dunn, 2003; Mollard, 2001; Ter Wal, d'Haenens & Koeman, 2005).

Zorunlu göçe ve ilticaya dair kamuoyu araştırmalara göre, toplumun büyük bölümü sığınmacılar ile doğrudan iletişim içinde değildir. Bu nedenle de sığınmacılar hakkındaki gerçekliklerin çok büyük kısmı medya üzerinden şekillenmektedir. Bu dolaylı iletişim ise baştan sorunlu bir durumu beraberinde getirmektedir. Gerek internet üzerinden gerekse geleneksel medya aracılığıyla ulaşılan içerik günlük hayatın doğrudan bir fotoğrafını çekmekten çok uzaktır ve daha ziyade sığınma göçünün olumsuz yanlarına dikkat çekmektedir (Boomgaarden & Vliegenthart, 2007).

Sığınmacılara karşı en olumsuz duygu ve düşüncelerin bu sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde değil, sayılarının az olduğu bölgelerde olması sürpriz değildir. Bu duruma paralel olarak, yeni gelenlere dair bilgi kaynağı salt medya olan bireylerin çok daha negatif bir tutum içinde olduğu görülmektedir. Örneğin, Batı ülkelerinde İslam karşıtlığının en yoğun olarak görüldüğü yerler Müslümanların yoğun yaşadığı bölgeler değil Müslümanlar ile iletişimin sınırlı kaldığı bölgelerdir (Noll & Dekker, 2010). Üstelik medya-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Antalya Bilim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler. ORCID: 0000-0003-4342-2329, nermin.aydemir@antalya.edu.tr

nın olumsuz etkileri genel kamuoyundaki olumsuzluklarla da sınırlı değildir. Sığınmacıların da dâhil olduğu göçmenler hakkındaki olumsuz ifadeler aynı zamanda bu göçmenlerin benlik oluşumlarını ve psikolojik sağlıklarını da zedelemektedir. Düşmanca reddedilmelere dayalı bir gerçeklik zemini üzerinden inşa edilen kimlikler, çoğu sığınmacının ciddi psikolojik sorunlar yaşamasını beraberinde getirmektedir (Leudar, Hayes, Nekvapil & Turner Baker, 2008). Bu durum ise radikalizm ve köktendincilik başta olmak üzere son derece ciddi entegrasyon sorunlarına yol açmaktadır.

Sığınmacılara Dair Medya Anlatıları

Medya alanındaki ilk teorik yaklaşımlardan biri olan şırınga teorisine göre medya, dış dünya ile ilgili görüşlerimizi belirlemede doğrudan ve çok etkili bir role sahiptir. Bireyler medyadan aldıkları bilgilerden hemen etkilenmekte ve savunmasız bir şekilde medyanın dedikleri doğrultusunda davranışlarını biçimlendirmektedir (Güngör, 2011, s. 88). Nazi Almanyası içinde sıradan insanların Yahudilere ve diğer azınlıklara yapılan soykırımı üstü kapalı da olsa onaylaması, kitle iletişiminin ne kadar yıkıcı olabileceğine dair ilk göstergelerinden biridir. Bu görüş doğrultusunda (sosyal) medyanın sığınmacılar hakkındaki tutum ve davranışları belirlemek noktasında mutlak bir etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, siyasal iletişim alanında daha sonra yapılan çalışmalar, medya etkisinin şırınga tezinde belirtildiği kadar doğrudan olmadığını göstermektedir.

Medyanın etkisi, insanlara ne düşüneceklerini ve nasıl davranacaklarını doğrudan enjekte etmesinden değil, kamuoyu gündemini belirlemesinden kaynaklanmaktadır (McCombs & Shaw, 1972). Sığınmacılara ve diğer göçmenlere yönelik kamuoyu tepkileri de esasen bu gündem belirleme yaklaşımının haklılığını büyük ölçüde göstermektedir. Örneğin, Türkiye’de son dönemde artan sığınmacı karşıtlığında medyanın ve sosyal medyada popüler kullanıcıların sığınmacılarla ilgili konuları gündemde tutmasının etkisinden bahsetmek mümkündür. Özellikle AB dâhilindeki çalışmalar, medyanın ortaya koyduğu gündemin gerçek hayatta meydana gelen olayların kendisinden çok daha büyük bir belirleyici rol oynadığını ortaya koymaktadır. Örneğin Akdeniz üzerinden Batı Avrupa ülkelerine ulaşmaya çalışan binlerce sığınmacı bu yolda yaşamlarını kaybetmektedir. Bu sığınmacılar kamuoyunda görünür olmadıklarında bu yönde bir farkındalık olmamaktadır. Geniş kitlelerin bu kayıplardan haberdar olmaları ise ancak (kitle) iletişim araçlarının bu kayıplara değinmeleri durumunda mümkün olmaktadır. Örneğin De Poli ve diğerlerinin çalışmasına göre (2017), Akdeniz’deki boğulmaların medyaya yansımaları ile yabancı düşmanlığının azalması arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur.

Özellikle Batı Avrupa örnekleri üzerine yapılmış çalışmalar incelendiğinde, ilgili literatürün dayandığı bir diğer teori, çerçeveselendirme yaklaşımıdır. Çerçeveselendirme yaklaşımına göre medya yalnızca gündemi belirlememekte aynı zamanda olayları ve kişileri anlamlandıracağımız çerçeveselendirme sunarak ne düşünmemiz gerektiğini de söylemektedir (Entman, 1993, Vliegthart, 2012). Kamuoyuna bilgi aktarım süreçlerinde objektif olunması mümkün değildir ve gerek sosyal medyanın gerekse daha genel kitle iletişim araçlarının düşünceleirimizi şekillendirmek konusunda hiç de azımsanmayacak bir etkisi bulunmaktadır. İletişimi şekillendiren aktörler kendileri bunu istemeseler dahi günlük hayat içinde olanları kendi gerçeklik dünyaları içinde belli çerçeveselendirme dâhilinde diğerlerine iletmektedirler (Abdelhady, 2020, s. 125; Vliegthart, 2012; De Vreese, 2005). Bu kapsamda, bazı konular öne çıkartılmakta, bazıları ise arka planda tutulmaktadır. Bazı konuların diğerlerinden daha önce çıkması ise çok farklı problem tanımlamalarını beraberinde getirmektedir. Ortaya konulan sorunların nedenleri çok farklı temellere dayandırılmakta, ahlaki yargılar değişmektedir. Bu ise çok farklı siyasi süreçleri beraberinde getirmektedir (Entman, 1993).

Medya içeriğinin siyasi tutumlara etkisini inceleyen deneysel çalışmalara göre, medyanın sığınmacılara yönelik daha pozitif bir içerik sunmasının kamuoyunu olumlu anlamda yönlendirmede doğrudan bir etkisi bulunmaktadır (Melek & Uluçay, 2019). Klinkerden ve diğerlerinin (2015) medya içeriğini ve sığınmacı sayılarını bir arada inceledikleri karşılaştırmalı çalışması bu konuda oldukça somut bir analiz sunmaktadır. Bu araştırmaya göre, medyanın sığınmacılar hakkındaki içeriği, kamuoyunu belirlemede sığınmacı sayısından daha önemli bir rol oynamaktadır. Boomgaarden ve Vliegthart (2007) ise insani yaklaşımların bu bağlamdaki dezavantajlarına dikkat çekmektedir. İkiliye göre, aşırı sağcı popülist liderler medya platformları için çok daha caziptir, zira aralarında kârlı bir alışveriş söz konusudur. Popülist liderler medyanın ihtiyaç duyduğu sansasyonel açıklamaları sağlarken medya da popülist liderlere görünürlük kazandırmaktadır.

Çerçeveselendirme yaklaşımından hareketle, Batı Avrupa'daki yerleşik göçmen gruplar üzerine pek çok sorgulayıcı çalışma kaleme alınmıştır. Örneğin, Show ve diğerlerinin karşılaştırmalı çalışması (2007), Fransa'daki ayaklanmaların farklı aktörlerce, farklı ideolojik konumlara göre ve farklı bağlamlarda oldukça değişik şekillerde çerçeveselendiğini göstermektedir. Bu ayaklanmaları kimileri göçmenlerin terörist başkaldırıları olarak çerçeveselendirirken kimileri de neo-liberal siyasetin neden olduğu sosyo-ekonomik patlamalar olarak resmetmektedir. Her iki çerçeve ise birbirinden çok farklı siyasi tercihleri beraberinde getirmektedir. Semetko ve Valkenburg'un (2000) öncü çalışması, iltica göçü de dâhil olmak üzere sosyal yaşamda meydana gelen olaylara dair medyanın kullandığı beş temel çerçeveselendirme olduğunu ifade etmektedir:

Çatışma, insan çıkarları, ekonomik sonuçlar, ahlak ve sorumluluk. Sığınmacılar ve diğer göçmenlerle ilgili olarak sıklıkla başvurulan diğer çerçeveleri; kurban – işgalci çerçeveleri (Van Gorp, 2005), kapsayıcı – dışlayıcı çerçeveler (Aydemir, 2021; Firtova, 2021), genel olarak pozitif – negatif çerçeveler (Aydemir & Vliegenthart, 2018; Berry, Garcia-Blanco & Moore, 2016) olarak sıralamak mümkündür. Hangi çerçevelerin baskın olacağı ise zaman içinde meydana gelen önemli olaylara, siyasi ideojilere ve anlatıları şekillendiren aktörlerin menfaatlerine göre çok değişmektedir (De Vreese, 2005).

Konu hakkındaki çalışmaların önemli bir kısmı yazılı medya üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu kapsamda, özellikle Batı Avrupa'daki göçmen kökenli azınlıkların medyadaki temsili üzerine çok sayıda araştırma yapılmıştır. İlgili çalışmaların çoğu, 2000'li yıllarda İslam'ın terörizm ve şiddetle yaygın bir şekilde özdeşleştirilmesinden ve sonrasında Batı dünyasındaki 'Müslüman varlığı' hakkında bitmeyen tartışmalardan sonra Müslümanların olumsuz bir şekilde ele alınmasına odaklanmıştır (Shadid & Koningsveld, 2002).

Son dönemdeki sığınma göçü ile ilgili içerik analizleri incelendiğinde, sığınmacılara yönelik anlatımda ekonomik kaygıların ve güvenlik kaygılarının öne çıktığı görülmektedir. Bu kaygılar ise zaten mevcut sığınmacı karşıtlığını daha da keskinleştiren faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, 2015 yılında Avusturya medyasında savaştan ve çatışmadan kaçan sığınmacıların temsiline yönelik 10.606 metnin içeriğini inceleyen nicel bir veri analizi, sığınmacılara karşı en temel iki konu başlığının ekonomik ve güvenlik temelli endişeler olduğunu göstermektedir. İnsani çerçeveler ise bu iki temanın gölgesinde kalmaktadır. Çalışmanın bir diğer ilgi çekici bulgusuna göre İngilizce *quality* olarak tabir edilen gazeteler ile *tabloid* gazeteler arasında özellikle krizin yoğun zamanlarındaki fark azalmaktadır (Greussing & Boomgaarden, 2017). Gilbert'in (2013) Kanada medyasının Meksikalı sığınmacıların mültecilik başvurularına yönelik söylemlerini incelediği makalesinde üç temel çerçeve bulunmaktadır. Meksikalıların yasadışı, suçlu ve hileli ötekiler olarak kodlanması; mülteci taleplerine yüklenen yüksek maliyetler; Kanada mülteci sisteminin eksikliklerini istismar etmelerini önlemek için 'gayrimeşru' talep sahiplerinin kontrol edilmesi gerekliliği. Bu tarz söylemler, bir göçmen ülkesi olan Kanada'da bile sığınma göçüne dair ırkçılığın bulunduğunu göstermekte ve Kanada'ya atfedilen hoşgörü kimliğini sorgulatmaktadır (Gilbert, 2013). Yine Kanada medyasında, bu sefer Tamil sığınmacılarına yönelik başka bir medya araştırması (Bradimore & Bauder, 2012), sığınmacılara yönelik negatif ifadelerin yoğunluğuna dikkat çekmektedir. Sonuç olarak, Kanada gibi bir göç ülkesinde dahi sığınmacılar, daha ziyade terör ve kriminalite ile ilişkilendirilmekte ve ülke için risk olarak tanımlanmaktadır. Medyada konuya dair tartışmalar insan haklarından ziyade devletin güvenliğini temel almakta ve Kanada sığınma

sistemi sahte sığınmacılar tarafından istismar edilen, başarısız bir sistem olarak gösterilmektedir (Gilbert, 2013; Bradimore & Bauder, 2012).

Farklı çerçevelerin altındaki nedenlere bakıldığında ideoloji temel bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sol ve ilerici ideolojiler mültecileri kurbanlar olarak tanımlarken sağ ve muhafazakâr gruplar ise bu kişileri işgalciler olarak nitelendirmektedir (Van Gorp, 2005). Konuya dair içeriği belirleyen bir diğer unsur, zaman içinde gerçekleşen önemli olaylar ve kritik dönemeçlerdir. Bu bağlamda, Van Gorp'un yazısında dikkat çekici bir konu, Noel gibi kutlama zamanlarında sığınmacılar hakkındaki olumsuz görüşlerin düşüşe geçmesi ve daha ılımlı bir dilin daha güçlü bir şekilde ortaya çıkmasıdır. Bu kapsamda, özellikle terör saldırılarının sığınmacılar ve diğer göçmenler hakkındaki söylemleri son derece negatif bir şekilde etkilediği açıktır (Carol & Koopmans, 2013).

(Sosyal) Medya içeriğini değerlendirirken göz önünde bulundurulması gereken bir diğer önemli konu, kitle iletişiminin hâkim paradigmlar etrafında şekillenmesidir. Bu bağlamda, popüleritesi yüksek medya araçları bir taraftan toplumların gerçekliklerini şekillendirirken aynı zamanda toplumlarda genel kabul gören tutumları ve fikirleri de yansıtmaktadırlar (Clare & Abdelhady, 2016). Örneğin Kanada medyası üzerinde yapılan bir içerik analizi; ilgili içeriğin neo-kolonyal, oryantalist, neoliberal, İslam karşıtı ve ataerkil bakış açıları etrafında biçimlendiğini ortaya koymaktadır. Medya, Kanadalıların açıklığı ve cömertliği hakkında olumlu ifadeler kullanırken aynı zamanda sığınmacıları ya muhtaçlıkla ya da tehditle özdeşleştirmektedir. Clare ve Abdelhady (2016), bu çalışmalarında aynı zamanda neoliberal politikaların da yansımalarını göstermektedir. Medyanın ortaya koyduğu içerikte, mültecilerin ihtiyaçları ile ilgili sorumluluk devletin değil kişilerin veya sivil toplum örgütlerinin görev tanımı içinde gösterilmektedir. Sığınmacıların yüceltilmeleri ise ancak kendi servetlerini yaratan bir toplum içinde rekabetçi bir anlayış dâhilinde yapılmaktadır. Bu kapsamda, siyasi tercihlere bağlı olarak, benzer değerler çok farklı stratejiler dâhilinde sunulmaktadır. Örneğin, Triandafyllidou'nun (2018), karşılaştırmalı çalışması, şefkat ve dayanışma değerlerinin farklı bağlamlarda oldukça farklı stratejileri temellendirmek için referans alındığını göstermektedir. Bu değerler, bazı anlatılarda sığınmacıların Avrupa yolunda hayatlarını kaybetmelerini engellemeyi ve güvenliklerini sağlamayı getirirken bazı anlatılarda ise AB topraklarından güvenli geçişlerini önceleyen ahlaki duruşlar olarak öne çıkmaktadır (Triandafyllidou, 2018, s. 199). Balabonava ve Balch (2010) ikilisinin Bulgaristan ve İngiltere medyaları üzerine yaptıkları karşılaştırmalı analiz ise, ülkelerin menfaatlerine bağlı olarak göçmen söylemlerinin nasıl değiştiğini ortaya koyması açısından kayda değerdir. Bulgaristan medyası göç kapsamında kozmopolit bir çerçeve sunarken İngiliz medyası çok daha komüniteryen bir bakış açısına sahiptir.

Sığınmacılar ile ilgili iletişimi şekillendiren bir diğer unsur, etnik kimlikleridir. Örneğin Gale (2004), Avusturalya özelinde iltica anlatısının beyaz ırk kimliği üzerinden şekillendiğini iddia etmektedir. Bu çalışmaya göre, Avusturalya medyasının farklı etnik kökenlere dair ortaya koyduğu iki farklı anlatı bulunmaktadır. Batılı sığınmacılar için çok-kültürlülük çerçevesi ortaya konarken Batılı olmayanlara yönelik ulus-egemenliğini önceleyen sınır güvenliği çerçevesi sunulmaktadır. Batılı kimlikten olmayan sığınmacılar yasadışı olarak tanımlanmaktadır.

Konuya dair medya çalışmaları, daha çok yazılı içeriğe odaklanmaktadır. Bununla birlikte, haberlerde kullanılan görsellerin kamuoyunu şekillendirme konusunda etkisi çok önemli yer tutmaktadır. Tıpkı yazılı söylem gibi farklı görsel materyaller de farklı tarz öncelikleri inşa etmektedir. Örneğin Avrupa medyası üzerine 2015 yılında yapılan bir çalışmaya göre empatiye dair görseller hayırseverliği, tehdit algısı oluşturacak görseller devlet güvenliğini, konukseverliği çağrıştıran görseller ise siyasi aktivizmi beraberinde getirmektedir (Chouliaraki & Stolic, 2017)

Türkiye Medyasında Sığınma Göçünün ve Sığınmacıların Temsili

Yukarıdaki tartışmanın da işaret ettiği üzere, konuya dair literatürün büyük kısmı Batılı örnekler üzerinedir (Toğral Koca, 2016). Bununla birlikte değişen göç dinamikleriyle birlikte yeni göç destinasyon ülkelerinin ortaya çıkması sonucunda Batı dışındaki ülkelerde de zorunlu göç konusunda nasıl bir iletişimin olduğu üzerine çalışmaların sayısı artmaktadır. Bu kapsamda, son yıllarda çok hızlı bir şekilde yaşanan sığınmacı göçüyle birlikte dünyanın en yoğun sığınma nüfusunu barındıran Türkiye özelinde sığınmacı göçüne dair iletişim hakkında birçok çalışma yapılmaktadır. Suriyeli sığınmacı sayısının büyüklüğü ile paralel olarak Türkiye’de göç ve iletişim alanındaki çalışmaların büyük kısmının Suriyeliler üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (Miconi, 2020; Şen, 2017). Medya analizlerine dayalı çalışmalar, Türkiye’de sığınmacılar ile ilgili anlatıların Batıdaki örneklerden daha pozitif olduğu kanaatini ortaya koymaktadır (Özerim & Tolay, 2021; Narlı & Özaşçılar, 2021; Yanaşmayan, Üstübcü & Kaşlı, 2019). Sunata ve Yıldız’ın (2018) üç büyük Türk gazetesinden 1054 metin üzerine yaptıkları geniş kapsamlı içerik analizine göre, Türk medyası sığınmacılar hakkında genel olarak insani çerçevelere geniş bir alan açmaktadır. Suriyeli sığınmacılar, Türkiye’nin kaynaklarını tüketen ötekilerden çok, zor koşullarda ayakta kalmaya çalışan kurbanlar olarak resmedilmektedir (Sunata & Yıldız, 2018).

Türk hükümetinin izlediği dış siyasetin bu pozitif anlatılarda rol oynadığını öne süren çalışmalar da bulunmaktadır (Aytaç & Elçi, 2019; Elçi, 2019;

Karakuş & Yaylacı, 2015; Yanaşmayan vd. 2019). Türkiye'nin 2011 yılında başlayan Suriye'deki iç savaşın ilk yıllarından itibaren on yıla kadar geçen süre zarfında Suriyeli sığınmacılara yönelik açık kapı politikası izlemesi, hükümete yakın medyanın da konuya dair pozitif bir dil oluşturmasını sağlamıştır. Esasen sığınmacılar hakkındaki olumlu anlatıları, yaşanan ekonomik krize ve sığınmacı yoğunluğuna rağmen yabancı düşmanlığını önleyen temel bir unsur olarak görmek mümkündür. Bununla birlikte, kamuoyunda sığınmacı göçünün yeterince tartışılmamış olması da bir diğer sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sert ve Daniş (2020), Suriyelilerle ilgili olarak devlet otoritesi tarafından ortaya konan kontrol söylemini ve kriz kavramının tamamen devre dışı bırakılmasını ayrıca değerlendirilmesi gereken bir problem alanı olarak ortaya koymaktadır. Bu durum, her ne kadar Batıda olduğu gibi bir sığınmacı karşıtı söylemin oluşmasını engellese de örtülü bir sessizleştirme aracı haline gelmektedir.

Bununla birlikte, sığınmacı göçüne dair pozitif anlatıların da sınırları bulunmaktadır ve olumlu hikâyeleri her zaman genellemek mümkün değildir. Örneğin, Narlı ve Özaşçılar ikilisinin (2021) 2013-2015 yılları arasında 5575 gazete yazısı üzerine yaptıkları içerik analizi oldukça insani bir tablo çizmekle birlikte kendi içinde belirli sınırlara sahiptir. Bu çalışmaya göre medya, kadın ve çocuk sığınmacıların sorunlarına çare bulmak yönünde bir itici güç oluşturmaktadır. Ayrıca medya genel olarak kadınlara ve çocuklara karşı daha insani ve kapsayıcı çerçeveler ortaya koymaktadır (Tyyska, Blower, De Boer, KawaI & Walcott, 2017). Türk medyasının kadın ve çocuklara yönelik olumlu anlatısının, Türk medyasının kendisinden daha çok ele aldığı konular itibarıyla de olması muhtemeldir.

Cinsiyetin yanı sıra ilgili söylemi şekillendiren bir diğer unsur da etnik ve dini kimliklerdir. Örneğin Sünni mezhebi, Suriye krizinden kaçan sığınmacıların Türkiye, Ürdün ve Lübnan gibi çevre ülkelere kabulünde, dolayısıyla da konuya dair kapsayıcı ve insani değerleri öne çıkaran bir dilin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır (Brand, 2010; Eghdamian, 2017; Tobin, 2018). Türkiye özelinde yapılan çalışmalar, ortak dini kimlik sayesinde sığınmacı karşıtı popülist söylemin sınırlı kaldığını göstermektedir (Aytaç & Elçi, 2019; Elçi, 2019; Yanaşmayan vd., 2019). Diğer taraftan, bu kimlik birliği etrafında şekillenen olumlu anlatılar da zaman içinde kriz derinleştikçe ortadan kalkmaktadır. Örneğin Ürdün gazeteleri üzerine yapılan bir içerik analizi, Suriye krizinin ilk ortaya çıktığı zamanlarda hâkim olan Arap misafirperverliği söylemlerinin kriz derinleştikçe yerlerini daha negatif içeriklere bıraktığını gözler önüne sermektedir. Suriye'deki iç savaşın ilk yıllarında Ürdün basınında özellikle Sünni sığınmacılara yönelik sempatinin yerini zamanla güvenlikçi ve dışlayıcı bir dil almıştır (Zibin, 2020). Türk medyası üzerine yapılan içerik analizleri de sığınma göçünün ilk zamanlarındaki olumlu anlatıların zamanla ortadan kay-

boluşunu gözler önüne sermektedir (Diğerlerinin yanı sıra bakınız: Onay-Coker, 2019; Toğral Koca, 2016).

Türk kamuoyunda son yıllarda güçlenen sığınmacı karşıtı söylem, iş piyasası ve istihdam gibi sosyal/kamusal kaygılara öncelik vererek kontrolü ve sınırlandırmayı ve dolayısıyla da güvenlikçi bir yaklaşımı beraberinde getirmektedir. Yine Batıdaki anlatıma çok benzer şekilde Türkiye'deki Suriyelilerle ilgili anlatımlarda da suç, terörizm, ekonomik maliyetler ve kültürel karşıtlıklar ağır basmakta ve Suriyeliler 'riskli ötekiler' olarak tanımlanmaktadır. Bu durum ise sığınmacılar konusunda yapısal ve siyasi problemlerin göz ardı edilmesine ve alternatif siyasi tartışmalara giden yolun kapanmasına neden olmaktadır (Onay-Coker, 2019; Toğral Koca, 2016). Türkler ise Suriyeli sığınmacıların sağlık alanındaki, iş dünyasındaki ve hükümetin sunduğu diğer hizmetlerle ilgili suiistimallerinin mağdurları olarak tasvir edilmektedir (Onay-Coker, 382-383).

Zaman içinde gelişen olayların ve farklı konjonktürlerin yanı sıra, medyadaki sığınmacı söylemini belirleyen bir diğer unsur ise ideolojidir. Türk medyasının sağ-sol, milliyetçi – muhafazakâr temsilcileri üzerine yapılan içerik analizleri, medya kuruluşlarının ideolojik çıkış noktalarının Suriyeli sığınmacılar hakkında çok farklı argümanları beraberinde getirdiğini göstermektedir. Bu durumun siyasi kimlikle yakın bir ilişkisi söz konusudur. Medyanın Suriyeli sığınmacılar hakkında oluşturduğu dil konusunda bir bütünleşmeden ziyade kimlikler tabanında bir ayrışma bulunmaktadır. Diğer taraftan, farklı ideolojilerin oluşturduğu içerikte uzlaşmaya varılan tek konu ise vatandaşlık yolunun ancak sosyo-ekonomik katkısı muhtemel Suriyelilere açılmasıdır. Bu durum ise çok keskin olan kimlik ayrımının ekonomik ve sosyal koşullar aracılığıyla kırılmaya başlamasının işaretidir (Atasü-Topçuoğlu, 2018).

Sosyal Medya

Sosyal medya, hayatın diğer alanlarında olduğu gibi sığınmacılar alanında gerçekliklerimizi şekillendiren temel bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuya dair tartışmaların önemli bir kısmı, sosyal medyanın sığınmacılar hakkında olumsuz anlatılar oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Bu kapsamda, sosyal medyanın birbirine zıt görüşleri aşırı uçlara taşımak biçimindeki rolü önemlidir. Sosyal medya platformları, sundukları sınırsız seçeneklere rağmen esasında sadece benzer görüşlere sahip kullanıcıların bir arada toplandığı iletişim seçenekleri haline gelebilmektedir. Bu durum ise sadece bir kanaldan bilgi alarak diğer görüşlerden giderek uzaklaşmayı beraberinde getirebilmektedir. Sonuç olarak aynı seslerin ardı ardına tekrarlandığı yankı odaları farklı görüşlerin giderek keskinleştiği anlatılara zemin hazırlamaktadır. Bu bağlam içinde sığınmacı karşıtı görüşler de kolaylıkla yayılmakta ve aşırılığın oluşma-

sına elverişli bir durum başgöstermektedir (Edwards, 2013; Sunstein, 2002). Diğer taraftan, sosyal medyanın sadece sığınmacılara karşı bir söylem üretmediği, aynı zamanda sığınmacı karşıtı hareketleri de mobilize ettiği görülmektedir. Bu durum, özellikle zorunlu göçün arttığı ve kamuoyunda güvenlik kaygısının yüksek olduğu dönemler için geçerlidir (Ekman, 2018). 2015 yılında Almanya'nın Köln şehrindeki sığınmacı karşıtlığını inceleyen Ekman'a göre aşırı sağcı kanunsuz çeteler sosyal medya üzerinden mobilize olmaktadır. Ancak her ne kadar yeni teknolojiler aracılığıyla artan iletişim imkânları bu gruplara birçok mobilizasyon imkânı tanısa da kamu desteğinden yoksun olmaları ve sosyal medyada ürettikleri anlatıların geleneksel medya araçlarında kabul görmemesi nedeniyle etkileri sınırlı kalmaktadır (Ekman, 2018). Esasen Ankara özelinde 2021 yılında meydana gelen Suriyeli karşıtı gösterilerin de Ekman'ın çizdiği tablo ile benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Türkiye örneğindeki çalışmalar arasında da bu görüşü destekleyen analizler bulunmaktadır. Kardeş, Banko ve Akman'ın (2017) internet üzerine yaptığı söylem analizine göre internet platformları üyelerinin büyük bir kısmı sığınmacıları güvensizlik ve huzursuzluk kaynağı olarak tanımlamakta ve devleti daha sınırlayıcı politikalar üretmeye çağırılmaktadır. Filibeli ve Ertuna (2021) ikilisinin Türkiye örneğinde Facebook içeriği üzerine yaptıkları çalışma, sığınmacı karşıtlığındaki üslubun rolüne dikkat çekmektedir. Bu çalışmaya göre alaycı dil, sığınmacı karşıtı söylemlerin temel bir unsurudur. Sığınmacı karşıtı kullanıcılar, alaycılık aracılığıyla ötekilerin üzerinde kendi 'üstünlüklerini' inşa etmektedirler.

Öte yandan, farklı toplumların sosyal medyada daha farklı içerikler ortaya koydukları görülmektedir. Örneğin, Öztürk ve Ayvaz'ın (2018) Suriye göçü hakkında yazılan iki milyondan fazla tweet üzerinden gerçekleştirdikleri duygu analizine göre, Türkçe yazılan mesajlar ile İngilizce yazılan mesajların içerikleri birbirinden farklıdır. İngilizce söylemler daha nötr bir dile sahiptir. Türkçe mesajlar ise hem pozitif hem de negatif içerik açısından İngilizce mesajlardan daha fazla yoğunluk taşımaktadır. Özerim ve Tolay'ın (2021) 2016 yılında "#ÜlkemdeSuriyeliİstemiyorum" hashtagi altında yazılan tweetleri inceledikleri çalışmaları ise Türkiye'de yabancı karşıtlığının varlığını kabul etmekle birlikte birlikte bu karşıtlığın bir lider etrafında toplanmadığı için Batılı örneklerine kıyasla sınırlı olduğunu göstermektedir.

Bütün bunlarla birlikte, sosyal medyanın sığınma göçüne dair olumlu katkılarının olabileceğini ifade eden daha pozitif görüşler de bulunmaktadır. Geleneksel kurumların aksine sosyal medya, geleneksel medyada yer bulamayan insani bakış açısının yeşermesine imkân tanımaktadır. Sığınmacıların ve sığınmacılarla doğrudan temasta olan sivil toplum aktivistlerinin sosyal medya aracılığıyla geniş kitlelere bilgi akışı sağlayabilmesi, ana akım medyanın bu alandaki tekeli kırılmaktadır. Bu durum ise ana akım medyada hâkim jeopoli-

tik hesaplardan bağımsız, insani değerleri önceleyen yaklaşımlara zemin oluşturmaktadır. Örneğin Fransa'nın Calais mülteci kampındaki koşullara ve yaşamlara dair görsellerin sosyal medya aracılığıyla aktarılmasıyla birlikte, bu kampa yönelik bir ilgi oluşmuştur. Bu durum, Calais ile ilgili geleneksel medyanın sunumunu da etkilemiştir. Kamp ortamını aktarmada sığınmacıların kendilerinin de bir aktör olarak ortaya çıkışıyla birlikte, sürekli kurban olarak gösterilen sığınmacıların uzak mağduriyetinin yerini siyasetin çarpıklığı almıştır (İbrahim & Howarth, 2016; Nergheş & Lee, 2019). Davidson ve Farquhar (2020) sosyal medyanın etkisini incelerken bu platformların farklı kullanım şekillerinin farklı sonuçları üzerinde durmaktadır. İkiliye göre sosyal medyayı dış dünyaya açılan tek haber aracı olarak kullananlarla sosyal medyaya alternatif iletişim biçimlerini kullananlar arasında farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan sığınmacılar da diğer göçmenler gibi medyanın etkilerine maruz kalan pasif aktörler değildirler. Sığınmacılar internet platformlarının kendilerine sunduğu birçok farklı imkânla yepyeni iletişim kanalları oluşturmakta ve kendilerine yönelik iletişimi şekillendirmektedirler (Smets, 2018). İletişim kanalları, sığınmacılar için en az onları hedef ülkelere ulaştıracak olan fiziksel rotalar kadar önemlidir. İletişimin her kanalı, zorunlu göçmenlerin göç rotalarında hayati önem taşımaktadır. Sığınmacılar için akıllı telefonlar, hayatta kalabilmeleri için ihtiyaç duydukları haber akışını sağlayan son derece hayati araçlardır. Sığınmacılar mobil uygulamaları, web sitelerini ve özellikle de mesajlaşma ve telefonla arama platformlarını, sosyal medyayı ve çeviri hizmetlerini çok yoğun şekilde kullanmaktadırlar. Dijital kaynaklara erişim, onların tehlikeli yolculuklarının planlanması ve yönlendirilmesinde olduğu kadar Avrupa'ya vardiktan sonra korunmaları ve güçlendirilmelerinde de oldukça önemli bir role sahiptir (Gillespie, Ampofo, Cheesman, Faith, Illadou, Issa, Osserian & Skleparis, 2016).

İletişimin dönüşümüyle birlikte bugünün sığınmacıları ve diğer göçmenler geçmişteki örneklerden çok farklı deneyimler yaşamaktadırlar. Çömlekçi ve Bozkanat'ın (2017) Almanya'da yaşayan Türkler üzerine çalışması, günümüz göçmenlerinin sosyal medya aracılığıyla önceki nesillerin dernekler, birlikler veya kahvehaneler gibi fiziksel alanlarda yaşadıkları dayanışmaya benzer bir dayanışma içinde olduklarını göstermektedir (Çömlekçi & Bozkanat, 2017, s. 394). İnternet üzerinden gerçekleşen iletişim sadece sığınmacılar arasında iletişimi sağlamamakta, aynı zamanda sığınmacıların köken ülkeleriyle de ilişkilerini sürdürmelerine fırsat tanımaktadır. Bu bakımdan sosyal medya, geçmiş göç ve sığınma hareketlerinden çok farklı bir olgu oluşturmaktadır. Bugünün sığınmacıları artık köken ülkeleriyle veya diğer ülke ya da bölgelerde bulunan kişilerle son derece sınırlı bir şekilde iletişim kurabilen kişiler değildirler. Bu durum, ülkelerin sınırlarını her geçen gün daha da sarsmakta ve

ulus-üstü bir sığınma olgusunu beraberinde getirmektedir. Sığınmacılar köken ülkelerinde meydana gelen olaylar hakkında doğrudan bilgi sahibi olabilmekte, hatta bunları şekillendirebilmektedirler (Göker, 2013). Suriyeli sığınmacıların Türkiye, Lübnan ve Ürdün gibi komşu ülkelerdeki sosyal medya kullanımını inceleyen Miconi'ye (2020) göre, Suriyeli sığınmacılar sosyal medyayı üç ana amaçla kullanmaktadırlar: Suriye'deki savaşla ilgili haber toplamak, diasporada ilişki ağları edinmek ve göç edilen ülkede yeni bir hayat organize etmek. Farklı göçmen profilleri ise bu amaçlara farklı derecelerde önem atfetmektedir (Miconi, 2020).

İlgili literatürün çok büyük bir bölümü Almanya'daki Türkler, Fransa'daki Kuzey Afrikalılar ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Meksikalılar gibi Batı'daki yerleşik göçmen azınlıklar üzerindedir. Sığınma göçünün hız kazanmasıyla yeni bağlamlarda yeni çalışmalar yapılmaktadır. Köken ülkeyle medya aracılığıyla kurulan bağların entegrasyonu engellediği durumlara da rastlanabilmektedir, fakat köken ülkeyle kurulan iletişimin zaman zaman sosyal sermayeye katkı sunarak söz konusu entegrasyona katkıda bulunduğu ve çoklu kimliklerin teşvikini sağladığı da gözlemlenmektedir (Yücel, 2015). Alencar'ın (2018) alan araştırmasına göre sosyal medyayı sığınmacıların yeni topluma entegrasyonu amacıyla yararlı bir araç olarak kullanmak mümkündür. Alencar, sığınmacılarla mülakatlarından yola çıkarak yaptığı analizinde, sığınmacıların sosyal medya network siteleri sayesinde dil öğrenme ve kültürel kapasite artırma yoluyla topluma katılma yönünde bir sosyal sermaye inşa edebildiklerini göstermektedir. Bu çalışmaya göre hükümetin, ev sahibi toplumun ve sığınmacının kendisinin aktörlükleri bu süreçte belirleyicidir.

Ande'n-Papadopoulos ve Pantti'nin (2013) Suriyeli diaspora aktivistlerinin sosyal medya kullanımlarıyla ilgili yaptıkları çalışmaya göre sığınmacılar tarafından aktif olarak kullanılan sosyal medya, köken ülkedeki direnişi hem desteklemekte hem de şekillendirmektedir. Sığınmacı aktivistler, bir çeşit kültürel aracı rolü üstlenerek ülke içindeki protestocuların seslerini dış dünyaya duyurmakta, sosyal medya ve geleneksel medya arasında köprü kurmakta ve kendi ülkelerinden gelen mesajları tercüme ederek ve buldukları ülkelerin bağlamlarına yerleştirerek profesyonel gazetecilerle işbirliği yapmaktadırlar.

Ulusötesi ilişkiler bu noktada önemli bir konu alanı olarak karşımıza çıkarmaktadır. Geçmişteki sığınma ve göç hareketlerinden farklı olarak bugünkü sığınmacılar ve diğer göçmenler köken ülkelerdeki ya da diğer ülkelerdeki diaspora üyeleriyle sürekli bir iletişim içerisindeyler. Bu durum, varış ülkesine entegrasyonu etkileyecek bir faktör olmaktadır. Bununla birlikte, Şimşek'in (2019) Türkiye'deki Suriyeliler üzerine yaptığı çalışma, ulusötesi ilişki içerisindeki Suriyelilerin bu ilişkilerinin, yasal statülerindeki belirsizlikler ve haklara ulaşmadaki sorunlar neticesinde başvurdukları ayakta kalma stratejilerinin bir parçası olduğunu göstermektedir.

Şanlıurfa ve İstanbul şehirlerinde bulunan Suriyeli sığınmacıların durumları üzerine çalışan Smets (2018), sığınma bağlamında medya araştırmalarının giderek daha fazla içerik analizi temelli olmasına itiraz etmektedir. Medyayı merkeze alan çalışmaların ilgili bilgi birikimine önemli katkıları bulunmakla birlikte sığınmacı bireylerin bu araçlarını kendi hayatlarında nasıl bir yere oturttukları da önem taşımaktadır. Örneğin 'bağlantılı mülteci' kavramı, zorunlu göç ile dijital teknolojilerin arasındaki ilişkiyi somutlaştırmaktadır (Lears & Ponzanesi, 2018; Smets, 2018).

Konuya dair birçok çalışma, sığınmacıların her birinin bir akıllı telefona sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, bu akıllı telefonların bireysel araçlar olduğu kadar söz konusu topluluğun paylaştığı araçlar olduğu da görülmektedir. Diğer taraftan akıllı telefonlar, en azından Türkiye örneğinde kamplardan daha ziyade şehirlerde yaşayan ve enformel iş ağlarıyla hayatta kalma mücadelesi veren sığınmacılar tarafından kullanılmaktadır (Smets, 2018, s. 9). Akıllı telefonlar; hayli çalkantılı, belirsiz ve arada kalmış bir ortamda özellikle popüler kültür aracılığıyla sığınmacılara varoluşsal bir güvenlik sunmaktadır (Smets, 2018, s. 9).

Son dönemde çok yoğun göç hareketleri, sığınmacı grupların kendi medyalarını kurmalarını da beraberinde getirmektedir. Bu medya kuruluşlarının kendilerine yabancı ve istikrarsız ortamlarda varlıklarını sürdürmeye çalışmaları ise önemli bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır (Badran, 2020; Badran & Smets, 2021). Kendi ülkelerinden uzakta faaliyetlerini sürdürmeye çalışan söz konusu medya kuruluşları, mali ve siyasi güçlüklerle başa çıkmak zorunda kalmaktadırlar. Badran (2020), Türkiye'de faaliyet gösteren Suriyeli medya kuruluşlarının varlıklarını sürdürmek için birçok farklı taktik geliştirdiğine değinmektedir. Badran'a göre, Suriyeli medya kuruluşlarının hangi yöntemlerle ayakta kalacağı, kendilerini hangi şekilde tanımladıklarıyla yakından ilgilidir. Örneğin kendilerini sürgün medyası olarak tanımlayan medya kuruluşlarıyla kendilerini alternatif ya da muhalif olarak tanımlayan medya kuruluşları birbirlerinden çok farklı yollar ve mücadele yöntemleri benimsemektedirler (Badran, 2020).

Sosyal medya, sığınmacıların ve diğer göçmenlerin kendi ürettikleri anlatıların oluşmasına da zemin hazırlamaktadır. Yapılan çalışmaların önemli bir kısmı, Batı Avrupa ülkelerinde artık yerleşik hale gelmiş göçmen azınlıkları incelemekte ve köken ülkeyle yoğun etkileşim üzerinde durmaktadır. Mevcut literatüre göre, sosyal medya ulusötesi bağların oluşumuna katkı sunmaktadır. Sığınmacı göçü bağlamında sosyal medyanın etkisi ise halen üzerinde çokça çalışılmamış bir konu alanı olarak karşımızda durmaktadır.

Sonuç

(Sosyal) medya, sosyal hayata dair gerçekliklerimizi şekillendirdiği gibi iltica göçüne dair anlayışın da başat belirleyicilerinden biri olmuştur. Medyanın rolü, sığınmacılar konusundaki gerçekliği şekillendirme konusunda özellikle önemlidir, zira toplumun genelinin mülteci ve sığınmacılarla doğrudan teması sınırlıdır. Sığınmacılar hakkındaki bilgilerin çok büyük bir kısmı medya kanalıyla sağlanmaktadır. Sığınmacılarla birebir teması olmayan fakat bu kişilere dair bütün bütün kaynağı medya olan bireylerin ise konu hakkında çok daha negatif bir tutum içinde olduğu görülmektedir. Bu durumun anlaşılır nedenleri vardır. Gerek geleneksel medya gerekse internet medyası üzerinden gerçekleşen iletişim – doğrudan iletişimden farklı olarak – daha ziyade negatif durumlara ve aktörlere odaklanmaktadır. Özellikle Batı Avrupa medyasında yapılan içerik analizleri bizlere ekonomik etkilerin yanı sıra popülist liderlerin sığınmacılara ve diğer göçmenlere yönelik medya söylemlerini şekillendirme kapasitelerini gözler önüne sermektedir. Oysaki medyanın sığınmacılarla ilgili toplumsal tutumu olumluya çevirme noktasında önemli bir potansiyeli bulunmaktadır. Mevcut literatür, sığınmacıların sorunlarının medyada görünür olmasıyla sığınmacılara yönelik tutumlar arasında doğrudan ilişki bulunduğunu göstermektedir. Medyada sığınmacılar hakkındaki olumlu ya da olumsuz anlatıların ortaya çıkış nedenleri incelendiğinde ise ideolojik, konjonktürel, ekonomik ve kimlikle ilişkili konular başta olmak üzere pek çok farklı faktörün rol oynadığı görülmektedir.

Konuya dair çalışmalar daha ziyade Batı ülkelerine yönelik olmakla birlikte son yıllarda farklılaşan göç hareketleriyle Türkiye'nin de aralarında bulunduğu diğer ülkeler üzerinde de araştırmalar yapılmaktadır. Esasen bugün dünyanın en yoğun sığınmacı nüfusuna sahip ülkesi olan Türkiye'de de sığınmacılar hakkındaki iletişim büyük önem taşımaktadır. Türk medyası, özellikle sığınmacı nüfusun ilk kez giriş yaptığı yıllarda daha pozitif bir tutum içinde olmuş ancak bu durum aynı zamanda sorunların göz ardı edilmesini de beraberinde getirmiştir. Diğer taraftan yıllar içinde söz konusu söylemde olumsuza doğru bir yöneliş de söz konusudur. Türkiye'de yapılan çalışmaların çok önemli bir kısmında sığınmacı göçünün Suriyelilerle özdeşleştirildiği görülmektedir. Afganlar, Pakistanlılar ve Iraklılar gibi diğer milletlere mensup sığınmacılar hakkındaki literatür ise sınırlıdır. İçerik analizleri genellikle nitel bir yaklaşım benimsemekte ve Suriyelilerle ilgili gazete metinleri üzerinden hareketle dışlayıcı ve karalayıcı söylemleri tespit etmektedirler. Bu bağlamda, özellikle yabancı menşeli yazarların karşılaştırmalı çalışmaları alana farklı bir perspektif katmaları açısından önemlidir. Uluslararası ilişkilerdeki kritik dönemeçlerin etkilerini ve ekonomi ya da ideoloji gibi diğer faktörlerin etkilerini değerlendiren nicel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

İletişim teknolojilerinin hızla değişiyor oluşu, sığınmacılar hakkındaki iletişimi de etkilemektedir. Mevcut literatürde internet üzerinden gerçekleşen iletişimle ilgili olumlu ve olumsuz görüşler mevcuttur. İnternet üzerindeki sığınmacılara yönelik anlatılar dışlamaya ve sığınmacı karşıtı hareketlerin yükselmesine zemin hazırladığı gibi aynı zamanda oldukça insani bakış açılarının ortaya çıkmasına ve güçlenmesine de katkı sağlayabilmektedirler.

Sığınmacılarla ilgili üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu, iletişimin tek yönlü olmamasıdır. Günümüz teknolojileriyle sığınmacılar çevrimiçi yaşam alanları oluşturdukları gibi aynı zamanda kendilerine dair anlatıların şekillenmesinde de oldukça aktif bir rol oynamaktadırlar. Diğer taraftan sosyal medya aracılığıyla köken ülke ve diğer ülkelerdeki sığınmacılarla sürekli iletişim içinde olmak bugünün sığınmacılarını ve diğer göçmenlerini farklılaştırmakta ve entegrasyonu oldukça karmaşık bir şekle dönüştürmektedir.

Bütün bunlarla birlikte, siyasal iletişim sadece medyayla sınırlı değildir. Siyasal iletişimin çok önemli bir aktörü medyadır. Ancak siyasetçilerin konu hakkındaki söylemleri de önemlidir ve siyasi söylemler üzerinde daha çok araştırma yapılması gereken bir sorun alanı meydana getirmektedir. Seçim kampanyaları ve siyasilerin sosyal medya mesajları bu bağlamda önemli kaynaklar olarak karşımızda durmaktadır.

Kaynakça

- Abdelhady, D. (2020). Media constructions of the refugee crisis in Sweden. D. Abdelhady, N. Gren & M. Joormann (Ed.), *Refugees and the violence of welfare bureaucracies in Northern Europe* (s. 122–143) içinde. Manchester: Manchester University Press.
- Alencar, A. (2018). Refugee integration and social media: A local and experimental perspective. *Information, Communication and Society*, 21(11), 1588–1603.
- Ande'n Papadopoulos, K. & Pantti, M. (2013). The media work of Syrian Diaspora activists: Brokering between the protest and mainstream media. *International Journal of Communication*, 7, 2185–2206.
- Atasü-Topçuoğlu, R. (2018). Media discussions on the naturalization policy for Syrians in Turkey. *International Migration*, 57(2), 283–297.
- Aydemir, N. (2021). Representations of 'other' immigrants in the agendas of politicians of immigrant background: A content analysis on the case of the Netherlands. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 21(1), 86-94.
- Aydemir, N. & Vliegthart, R. (2018). Public discourse on minorities: How discursive opportunities shape representative patterns in the Netherlands and the UK. *Nationalities Papers*, 46(2), 237-251.
- Aytaç, S. E. & Elçi, E. (2019). Populism in Turkey. D. Stockemer (Ed.), *Populism around the world* (s. 89-108) içinde. Cham: Springer.
- Badran, Y. (2020). Strategies and (survival) tactics: The case of syrian oppositional media in Turkey. *Journal of Alternative and Community Media*, 5(1), 69–85.
- Badran Y. & Smets K. (2021). Anatomy of a precarious newsroom: Precarity and agency in Syrian exiled journalism in Turkey. *Media, Culture and Society*. 43(8), 1377-1394. Erişim: <https://doi.org/10.1177/01634437211011556>
- Baker, P., Gabrlelato, C., Khosravimik, M., Krzyzanowski, M., Mcenery, T. & Wodak, R. (2010). *A useful methodological synergy? Combining critical discourse analysis and corpus linguistics to examine discourses of refugees and asylum seekers in the UK Press; Tammy Speers, welcome or over reaction? Refugees and asylum seekers in the Welsh Media*. Londra: Oxfam Working Papers.
- Balabanova, E. & Balch, A. (2010). Sending and receiving: The ethical framing of intra-EU migration in the European press. *European Journal of Communication*, 25(4), 382–397.
- Berry, M., Garcia-Blanco, I. & Moore, K. (2016). *Press coverage of the refugee and migrant crisis in the EU: A content analysis of five European countries*. Project Report. Cenevre: United Nations High Commissioner for Refugees.
- Boomgaarden, H. G. & Vliegthart, R. (2007). Explaining the rise of anti-immigrant parties: The role of news media content. *Electoral Studies*, 26(2), 404-417.
- Bradimore, A. & Bauder, H. (2012). Mystery ships and risky boat people: Tamil refugee migration in the newsprint media. *Canadian Journal of Communication*, 36(4), 637-661.
- Brand, L. (2010). National narratives and migration: Discursive strategies of inclusion and exclusion in Jordan and Lebanon. *International Migration Review*, 44(1), 78-110.
- Carol, S. & Koopmans, R. (2013). Dynamics of contestation over Islamic religious rights in Western Europe. *Ethnicities*, 13(2), 165-190.
- Choullaraki, L & Stolic, T. (2017). Rethinking media responsibility in the refugee 'crisis': A visual typology of European news. *Media, Culture and Society*, 39(8), 1162-1177.

- Clare, M. & Abdelhady, D. (2016). No longer a waltz between red wine and mint tea: the portrayal of the children of immigrants in French newspapers (2003–2013). *International Journal of Intercultural Relations*, 50(1), 13–28.
- Coole, C. (2002). A warm welcome? Scottish and UK media reporting of an asylum-seeker murder representation of refugees and asylum seekers in UK newspapers. *Media, Culture and Society*, 24, 839-852.
- Çömlekçi, M. F. & Bozkanat, E. (2017). Alternatif diasporanın sosyal medya iletişimi: "New wave in Berlin" Facebook grubu örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), 932-952.
- Davidson, T. & Farquhar, L. (2020). Prejudice and social media: Attitudes toward illegal immigrants, refugees, and transgender people. D. N. Farris, D. L. R. Compton & A. P. Herrera (Ed.), *Gender, sexuality and race in the digital age* (s. 151 - 167) içinde. Cham: Springer.
- Van Dijk, T. A. (1985). *Handbook of discourse analysis*. Amsterdam: Academic Press.
- Edwards, A. (2013). (How) do participants in online discussion forums create 'echo chambers'? The inclusion and exclusion of dissenting voices in an online forum about climate change. *Journal of Argumentation Context*, 2, 127–150.
- Eghdamian, K. (2017). Religious identity and experiences of displacement: an examination into the discursive representations of Syrian refugees and their effects on religious minorities living in Jordan. *Journal of Refugee Studies*, 30(3), 447–467.
- Ekman, M. (2018). Anti-refugee mobilization in social media: The case of soldiers of Odin. *Social Media and Society*, 4(1), 1-11.
- Elçi, E. (2019). The rise of populism in Turkey: A content analysis. *Southeast European and Black Sea Studies*, 19(3), 387-408.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.
- Filibeli, T. & Ertuna, C. (2021). Sarcasm beyond hate speech: Facebook comments on Syrian refugees in Turkey. *International Journal Of Communication*, 15(24), 2236–2259. Erişim: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/16582>
- Firtova, M. (2021). Framing Canadian immigration discourse under the conservative government (2006–2015): Breaking path dependence?. *International Migration and Integration*, 22, 265–287.
- Gale P. (2004). The refugee crisis and fear: Populist politics and media discourse. *Journal of Sociology*, 40(4), 321-340.
- Gilbert, L. (2013). The discursive production of a Mexican refugee crisis in Canadian media and policy. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39(5), 827-843.
- Gillespie, M., Ampofo, L., Cheesman, M., Faith, B., Illadou, E., Issa, A., Osserian, S. & Skleparis, D. (2016). *Mapping refugee media journeys: smartphones and social media networks*. (Research Report). Erişim: https://www.open.ac.uk/ccig/sites/www.open.ac.uk/ccig/files/Mapping%20Refugee%20Media%20Journeys%2016%20May%20FIN%20MG_0.pdf
- Van Gorp, B. (2005). Where is the frame? Victims and intruders in the Belgian Press Coverage of the asylum issue. *European Journal of Communication*, 20(4), 484–507.
- Göker, G. (2013). *Göç, kimlik, aidiyet: Kültürlerarası iletişim açısından İsveçli Türkler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Uygulamalı Sosyoloji Bilim Dalı, Elazığ.

- Graber, D. (2003). Mediated politics and citizenship in the twenty- first century. *Annual Review of Psychology*, 55, 545-571.
- Greussing, E. & Boomgaarden, H. G. (2017). Shifting the refugee narrative? An automated frame analysis of Europe's 2015 refugee crisis. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(11), 1749-1774.
- Güngör, N. (2011). *İletişim kuramları ve yaklaşımları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ibrahim, Y. & Howarth, A. (2017). Imaging the jungles of Calais: Media visuality and the refugee camp. *Networking Knowledge*, 9(4), 1-22.
- Karakuş, M. & Göktuna Yaylacı, F. (2015). Perceptions and newspaper coverage of Syrian Refugees in Turkey. *Migration Letters*, 12(3), 238-250.
- Kardeş, S., Banko, Ç. & Akman, B. (2017). Sosyal medyada Suriyeli sığınmacılara yönelik algı: Bir sözlük değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 4(2), 185-200. Erişim: <https://doi.org/10.33182/gd.v4i2.596>
- Klingeren, M., Boomgaarden, H G., Vliegthart R. & Vreese, C. H. (2015). Real world is not enough: The media as an additional source of negative attitudes toward immigration, comparing Denmark and the Netherlands. *European Sociological Review*, 31(3), 268–283.
- Klocker, N. & Dunn, K. M. (2003). Who's driving the asylum debate? Newspaper and government representations of asylum seekers. *Culture and Policy*, 109(1), 71-92.
- Leudar, I., Hayes J., Nekvapil, J. & Turner Baker, J. (2008). Hostility themes in media, community and refugee narratives. *Discourse and Society*, 19(2), 187-221.
- Leurs, K. & Ponzanesi, S. (2018). Connected migrants: Encapsulation and cosmopolitanization. *Popular Communication*, 16(1), 4-20.
- McCombs, M. E. & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187.
- Melek, G. & Uluçay, D. M. (2019). Media attributes and attitude change: experiments on the impact of second-level agenda-setting on attitudes towards Syrian Refugees. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, 25(1), 381–393.
- Miconi, A. (2020). News from the levant: A qualitative research on the role of social media in Syrian diaspora. *Social Media and Society*. Erişim: <https://doi.org/10.1177/2056305119900337>.
- Mollard, C. (2001). *Asylum: The truth behind the headlines*. Londra: Oxfam.
- Narlı, N. & Özaşçılar, M. (2021). Representation of Syrian women and children refugees' health in Turkish daily newspapers. *International Migration and Integration*, 22(1), 167–181.
- Nerghes, A. & Lee, J. S. (2019). Narratives of the refugee crisis: a comparative study of mainstream-media and Twitter. *Media and Communication*, 7(2), 275–288.
- Noll, J. V. D. & Dekker, H. (2010). Islamophobia: In search for an explanation of negative attitudes towards Islam and Muslims: Testing political socialization theory. *Politics, Culture and Socialization*, 1(3), 239–255.
- Onay-Coker, D. (2019). The representation of Syrian refugees in Turkey: A critical discourse analysis of three newspapers. *Continuum*, 33(3), 369-385.
- Özerim, M. G. & Tolay, J. (2021). Discussing the populist features of anti-refugee discourses on social media: An anti-Syrian hashtag in Turkish Twitter. *Journal of Refugee Studies*, 34(1), 204-218.
- Öztürk, N. & Ayvaz, S. (2018). Sentiment analysis on Twitter: A text mining approach to the Syrian refugee crisis. *Telematics and Informatics*, 35(1), 136-147.

- De Poll, S., Jakobsson, N. & Schüller, S. (2017). The drowning-refugee effect: Media salience and xenophobic attitudes. *Applied Economics Letters*, 24(16), 1167-1172.
- Semetko, H. A. & Valkenburg, P. M. (2000). Framing European politics: A content analysis of press and television news. *Journal of Communication*, 50(2), 93-109.
- Sert, D. Ş. & Daniş, D. (2020). Framing Syrians in Turkey: State control and no crisis discourse. *International Migration*, 59(1), 197-214.
- Shadid, W. & Van Koningsveld, P. S. (2002). The negative image of Islam and Muslims in the West: Causes and solutions. W. Shadid & P. S. Van Koningsveld (Ed.), *Religious freedom and the neutrality of the state: The position of Islam in the European Union* (s. 174-94) içinde. Leuven: Peeters.
- Smets, K. (2018). The way Syrian refugees in Turkey use media: Understanding “connected refugees” through a non-media-centric and local approach. *Communications*, 43(1), 113-123.
- Snow, D. A., Vliegenthart, R. & Corrigan-Brown, C. (2007). Framing the French riots: A comparative study of frame variation. *Social Forces*, 86(2), 385-415.
- Sunata, U. & Yıldız, E. (2018). Representation of Syrian refugees in the Turkish media. *Journal of Applied Journalism and Media Studies*, 7(1), 129-153.
- Sunstein, C. R. (2002). The law of group polarization. *Journal of Political Philosophy*, 10(2), 175-195.
- Şen, F. (2017). Bir ‘öteki’ olarak mülteciler: Suriyeli mültecilerin anaakım ve alternatif medya temsili. *Atatürk İletişim Dergisi*, (12), 27-41.
- Şimşek, D. (2019). Transnational activities of Syrian Refugees in Turkey: hindering or supporting integration. *International Migration*, 57(2), 268-282.
- Ter Wal, J., d’Haenens, L., & Koeman, J. (2005). (Re)presentation of ethnicity in EU and Dutch domestic news: A quantitative analysis. *Media, Culture and Society*, 27(6), 937-950.
- Tobin, S. (2018). Vernacular politics, sectarianism, and national identity among Syrian Refugees in Jordan. *Religions*, 9(7), 225-238.
- Toğral Koca, B. (2016). Syrian refugees in Turkey: From “guests” to enemies?. *New Perspectives on Turkey*, 54, 55-75.
- Triandafyildou, A. (2018). A “refugee crisis” unfolding: “real” events and their interpretation in media and political debates. *Journal of Immigrant and Refugee Studies*, 16(1), 198-216.
- Tyyska, V., Blower, J., De Boer, S., KawaI, S. & Walcott, A. (2017). *The Syrian Refugee Crisis in Canadian Media*. Working Paper. Toronto: RCIS.
- Vliegenthart, R. (2012). Framing in mass communication research – An overview and assessment. *Sociology Compass*, 6(12), 937-948.
- De Vreese, C. H. (2005). News framing: theory and typology. *Information Design Journal and Document Design*, 13(1), 51-62.
- Yanaşmayan, Z., Üstübcü, A. & Kaşlı, Z. (2019). Under the shadow of civilizationist populist discourses. *New Diversities*, 21(2), 37-51.
- Yücel, A. (2015). Batı Avrupa’da Türkçe medya: Almanya, Fransa ve Hollanda. *Selçuk İletişim*, 8(4), 244-265.
- Zibin, A. (2020). A corpus-based study of metaphors used to describe Syrian refugees in Jordanian politico-economic discourse. *Pragmatics and Society*, 11(4), 640-663.